

Skyldighet att ompröva beslut enligt 113 kap. 7 § SFB

Försäkringskassans ställningstagande

Skyldigheten att ompröva beslut enligt 113 kap. 7 § socialförsäkringsbalken (SFB) ska bara omfatta beslut som gäller förmånen som sådan. Andra beslut ska inte omprövas.

Rättslig reglering

2 kap. 11 § SFB

Med förmåner avses i denna balk dagersättningar, pensioner, livräntor, kostnadsersättningar, bidrag samt andra utbetalningar eller åtgärder som den enskilde är försäkrad för enligt 4-7 kap.

113 kap. 2 § första stycket SFB

Beslut i ärenden om förmåner enligt denna balk får ändras, omprövas och överklagas med tillämpning av bestämmelserna i 3–21 §§, om inget annat följer av bestämmelserna i 22–40 §§.

113 kap. 7 § SFB

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska ompröva ett beslut som har fattats av respektive myndighet om det skriftligen begärs av en enskild som beslutet angår och beslutet inte har meddelats med stöd av 3 §.

Ett avvisningsbeslut som grundas på att en begäran om omprövning eller ett överklagande kommit in för sent får inte omprövas. Inte heller får omprövning avse en fråga som har avgjorts

- efter omprövning, eller

- av domstol.

Ett rättsligt ställningstagande behövs för att förtydliga vilka beslut som Försäkringskassan ska ompröva

Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) har prövat om bestämmelserna om omprövning i SFB ska tillämpas på ett beslut där Försäkringskassan avvisat en ansökan om sjukpenning (HFD 2023 ref. 55). I det här fallet avvisades ansökan med stöd av allmänna förvaltningsrättsliga principer. HFD kom i sitt avgörande

fram till att bestämmelserna om omprövning i 113 kap. 7 § i SFB skulle tillämpas.

I punkt 11 i avgörandet har HFD uttalat sig på följande sätt; ”att Försäkringskassan sålunda har avvisat ansökningarna med stöd av en allmän förvaltningsrättslig princip medför inte att det inte är fråga om beslut i ärenden om förmåner enligt balken. Det avgörande för den frågan är nämligen inte vilka författningsbestämmelser eller principer som omedelbart har legat till grund för beslutet, utan vad ärendena handlar om.”

HFD:s uttalande har lett till att det är oklart vilka beslut hos Försäkringskassan som ska omprövas enligt SFB. Eftersom det inte finns något klart svar på frågan behöver detta förtydligas genom ett rättsligt ställningstagande.

Överväganden

Enligt 113 kap. 2 § första stycket SFB får beslut i ärenden om en förmån enligt SFB ändras, omprövas och överklagas med tillämpning av vissa bestämmelser i samma kapitel.¹

Med förmån avses enligt 2 kap. 11 § SFB bland annat kostnadsersättningar, bidrag och andra utbetalningar som den enskilde är försäkrad för enligt vissa angivna kapitel i SFB.²

I HFD 2019 ref. 21 har domstolen uttalat att frågan om huruvida ett beslut som inte rör förmånen som sådan kan ändras inte ska avgöras utifrån reglerna i 113 kap. SFB.³ Det innebär att beslut som inte rör förmånen som sådan inte omfattas av de processuella reglerna i 113 kap. SFB avseende krav på omprövning och att sådana beslut därför inte ska omprövas innan de lämnas över till domstolen.

Mot bakgrund av vad HFD angett i HFD 2019 ref. 21 tolkar Försäkringskassan uttalandena i HFD 2023 ref. 55 som att omprövningsskyldigheten enbart omfattar beslut som gäller förmånen som sådan. Med ett beslut som gäller förmånen som sådan avses i detta rättsliga ställningstagande ett beslut som påverkar den enskildes rätt till förmånen. Andra typer av beslut, som gäller annat än förmånen som sådan, ska inte omprövas.⁴

¹ Även om SGI inte är en ”förmån” anses bestämmelserna om ändring och omprövning av beslut i 113 kap. SFB kunna tillämpas på beslut om SGI. I lagens förarbeten står det att alla beslut med anknytning till förmåner såsom kvittning, återkrav och indragning av en förmån omfattas av regleringen, se prop. 2008/09:200, s. 577.

² 113 kap. 7 § SFB kan vara tillämplig även på förmåner som regleras utanför SFB genom att det i dessa regleringar hänvisas till denna bestämmelse. Detta gäller bland annat lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd och förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

³ Jfr. punkt 29 i avgörandet.

⁴ Jfr dock särskilt 113 kap. 2 § andra stycket SFB.

Här följer fyra exempel som visar situationer när beslut ska eller inte ska omprövas.

Exempel på beslut som gäller förmånen som sådan och därför ska omprövas.

Exempel 1

Ett interimistiskt (tillfälligt) beslut om en förmån är ett beslut som ska omprövas. Det beror på att beslutet gäller förmånen som sådan.

Exempel 2

Ett beslut om avvisning av en ansökan på grund av att den är så ofullständig att den inte kan läggas till grund för en prövning i sak ska omprövas, jfr RÅ 2001 ref. 40.

Exempel på beslut som gäller annat än förmånen som sådan och därför inte ska omprövas.

Exempel 3

Ett beslut om jäv är ett beslut som gäller annat än förmånen som sådan. Det beror på att beslutet bara behandlar frågan om jäv enligt 16 § förvaltningslagen (2017:900).

Exempel 4

Ett beslut om att avslå eller avvisa en begäran om att ett ärende ska avgöras (dröjsmålstalan) är ett beslut som gäller annat än förmånen som sådan. Det beror på att beslutet bara handlar om ärendets handläggningstid enligt 12 § förvaltningslagen.

Det är inte ändamålsenligt att i detta rättsliga ställningstagande på ett uttömmande sätt ange vilka beslut som inte ska omprövas. Läs mer om omprövning i vägledningen.⁵

⁵ Försäkringskassans vägledning (2001:7) Omprövning och överklagande av Försäkringskassans beslut, avsnitt 2.

Beslutsdatum
2024-05-02Vår beteckning
FK 2024/009371Serienummer
2024:08**Aktuella bestämmelser, rättspraxis m.m.**

2 kap. 11 §, 113 kap. 2 § första stycket och 113 kap. 7 § SFB

12 § och 16 § förvaltningslagen (2017:900)

RÅ 2001 ref. 40

HFD 2019 ref. 21

HFD 2023 ref. 55

Prop. 2008/09:200 Socialförsäkringsbalk

Försäkringskassan

Marie Axelsson
BeslutsfattareLinda Bauer
Matilda Lindeberg
Therese Anundby
Föredragande